

UZASADNIENIE

Z dniem 1 lipca 2016 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne (Dz. U. poz. 950) oraz rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. poz. 952), które dokonały wdrożenia do prawa polskiego wymagań dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/35/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie minimalnych wymagań w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa dotyczących narażenia pracowników na zagrożenia spowodowane czynnikami fizycznymi (polami elektromagnetycznymi) (dwudziesta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) i uchylającej dyrektywę 2004/40/WE (Dz. Urz. UE L 179 z 29.06.2013, str. 1), zwanej dalej „dyrektywą 2013/35/UE”, dotyczących systemu stosowania środków ochronnych i kontroli środowiska pracy ze względu na ochronę przed zagrożeniami elektromagnetycznymi.

Zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. poz. 166) badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy wykonują laboratoria, które uzyskały akredytację w tym zakresie na podstawie przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności. Zgodnie z § 16 tego rozporządzenia w przypadku braku Polskich Norm badania i pomiary wykonuje się zgodnie z metodami rekomendowanymi i zwalidowanymi przez laboratoria, o których mowa w § 15 ust. 1 i ust. 2 pkt 1.

Do dnia wejścia w życie ww. rozporządzeń terminologię oraz metody pomiarów i oceny ekspozycji na pole elektromagnetyczne (pole-EM) określała Polska Norma PN-T-06580:2002. Jej postanowienia nie odpowiadały jednak wymogom dyrektywy 2013/35/UE, w związku z czym od dnia wejścia w życie ww. rozporządzeń wymóg jej stosowania został zastąpiony wymogiem stosowania - w zakresie realizacji wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy - wyników pomiarów pola-EM wykonanych metodami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na pole elektromagnetyczne. Zgodnie z ust. 11 części III załącznika nr 3, do oceny ekspozycji lub narażenia na pole-EM rozpoznane w przestrzeni pracy wykorzystuje się wyniki pomiarów wykonanych odpowiednimi dla tego pola metodami, naukowo sprawdzonymi i zwalidowanymi doświadczalnie przez kompetentne laboratoria instytutów naukowo-badawczych lub uniwersytetów technicznych. Proces opracowania, sprawdzenia, zwalidowania i opublikowania w czasopiśmie specjalistycznym takich metod, ze względu na duży stopień złożoności przedmiotowej materii oraz wielość zaangażowanych podmiotów, wymaga wielostronnych uzgodnień i jest długotrwały. Metoda ogólna oraz metody o charakterze szczegółowym odnoszące się do wybranych typów źródeł pola-EM są obecnie opracowywane i sukcesywnie publikowane w kwartalniku „Podstawy i Metody Oceny

Środowiska Pracy”, w ramach III etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” (w zakresie zadań służb państwowych realizowanych ze środków będących w dyspozycji ministra właściwego do spraw pracy) ustanowionego na wniosek ministra właściwego do spraw pracy uchwałą nr 126/2013 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2013 r.

Jednocześnie zgodnie z przepisem przejściowym zawartym w § 15 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 czerwca 2016 r. wydane przed dniem 1 lipca 2016 r. certyfikaty akredytacji laboratoriów badawczych do realizacji pomiaru pola-EM w środowisku pracy, zgodnie z wymaganiami Polskich Norm PN-T-06580-1 i PN-T-06580-3, upoważniają do wykonywania pomiarów metodami dostosowanymi do oceny ekspozycji na pole-EM, o której mowa w części III załącznika nr 3 do rozporządzenia, w okresie do dnia 31 grudnia 2016 r. albo do czasu zaktualizowania zakresu akredytacji, jeżeli przed tym dniem laboratorium wystąpi o taką aktualizację. Na mocy tego przepisu laboratoria mogą w trakcie okresu przejściowego oraz do czasu aktualizacji akredytacji (w przypadku złożenia wniosku o aktualizację przed 31 grudnia 2016 r.) stosować opracowane we własnym zakresie procedury pomiarowe, oparte na stosowanych wcześniej metodach badawczych, z uwzględnieniem nowych wymogów określonych w rozporządzeniu. Zgodnie z obecnymi przepisami warunkiem wykonywania przez laboratorium badań od dnia 1 stycznia 2017 r. będzie złożenie do Polskiego Centrum Akredytacji wniosku o aktualizację zakresu akredytacji poprzez określenie metody badawczej, zgodnie z którą pomiary będą wykonywane. Metody te, które muszą spełniać wymogi określone w ust. 11 części III załącznika nr 3, będą stanowić metody rekomendowane w rozumieniu rozporządzenia Ministra Zdrowia (§ 16 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy).

Biorąc pod uwagę zbliżający się koniec okresu przejściowego oraz uwzględniając fakt, że laboratoria zainteresowane wykonywaniem pomiarów pola-EM po opublikowaniu metod rekomendowanych potrzebują czasu na podjęcie działań niezbędnych dla wystąpienia o aktualizację zakresu akredytacji celem dalszej działalności w zakresie pomiarów pola-EM w środowisku pracy, niezbędne jest wydłużenie okresu przejściowego w celu umożliwienia laboratoriom kontynuacji prowadzonej działalności w zakresie pomiaru pola-EM w środowisku pracy i dostosowania się do nowych wymagań. W związku z powyższym proponuje się wydłużenie okresu przejściowego, podczas którego możliwe jest stosowanie metod dostosowanych do nowych zasad oceny pola-EM, do dnia 30 czerwca 2017 r. Jednocześnie, ze względu na zgłaszane wątpliwości co do właściwej interpretacji obowiązującego przepisu regulującego okres przejściowy, proponuje się przyjęcie nowej redakcji przepisu ustanawiającego okres przejściowy i wskazanie, że podmioty, którym do dnia 31 grudnia 2016 r. wydano certyfikaty akredytacji laboratoriów badawczych do realizacji pomiaru pola-EM w środowisku pracy mogą wykonywać pomiary dostosowując dotychczasowe metody do oceny ekspozycji na pole-EM, o której mowa w części III załącznika nr 3 do rozporządzenia zmienianego, w okresie do dnia 30 czerwca 2017 r. albo do czasu zaktualizowania zakresu akredytacji, uwzględniającego metody, o których mowa w ust. 11 części III załącznika nr 3 do rozporządzenia, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem, jeżeli przed tym dniem podmiot wystąpi o taką aktualizację. Tak więc zakresem projektowanego przepisu ustanawiającego okres przejściowy do dnia 30 czerwca

2017 r. objęte są laboratoria, których dotyczy przepis zawarty w § 15 rozporządzenia MRPiPS z dnia 29 czerwca 2016 r., tj. te, którym wydano certyfikat akredytacji do realizacji pomiaru pola-EM w środowisku pracy przed dniem 1 lipca 2016 r. Jednocześnie w przypadku gdyby laboratorium uzyskało akredytację na metody, o których mowa w ust. 11 części III załącznika nr 3 ww. rozporządzenia w okresie do 31 grudnia 2016 r., również mogłoby ono skorzystać z możliwości wykonywania pomiarów na dotychczasowych zasadach do dnia 30 czerwca 2017 r.

Jednocześnie, konieczne jest doprecyzowanie przepisu zawartego w ust. 11 części III załącznika nr 3 do rozporządzenia. Przede wszystkim należy wskazać jednoznacznie na powiązanie przepisów rozporządzenia MRPiPS z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia, które regulują przeprowadzanie badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy. Metody określone w omawianym przepisie stanowią metody rekomendowane w rozumieniu ww. rozporządzenia Ministra Zdrowia.

Istotne jest zachowanie identyfikowalności i dostępności metod pomiaru pola-EM porównywalnych do metod określonych w Polskich Normach, których stosowanie przewiduje ww. rozporządzenie Ministra Zdrowia. Zgodnie z ww. przepisami należy stosować metody, które są opublikowane przez konkretnego wydawcę, tj. Polski Komitet Normalizacyjny, przy czym za pośrednictwem wydawcy są one zarówno łatwo identyfikowalne jak i dostępne (z reguły w języku polskim). Ponieważ do pomiaru pola-EM w środowisku pracy obecnie nie są dostępne odpowiednie metody opublikowane w Polskich Normach, należy zapewnić porównywalną dostępność metod rekomendowanych do pomiarów pola-EM w środowisku pracy. Jednocześnie za korzystne należy uznać zapewnienie dostępu do metod rekomendowanych dla wszystkich zainteresowanych stron - laboratoriów badawczych, służb bhp, pracodawców i pracowników, organów kontrolnych.

Czasopismem, które gwarantuje tego rodzaju identyfikowalność i dostępność jest kwartalnik „Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy”. Kwartalnik ten jest wydawany od 1985 r., początkowo jako biuletyn Międzyresortowej Komisji do Spraw Aktualizacji Wykazu Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy, obecnie jest wydawany przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, który zapewnia obsługę Międzyresortowej Komisji ds. Najwyższych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy (powołanej rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie powołania Międzyresortowej Komisji do Spraw Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy - Dz.U. z 2015 r. poz. 1772 – wydanym na podstawie art. 228 § 1 Kodeksu pracy).

Kwartalnik ten jest obecnie umieszczony w Części B Wykazu Czasopism Naukowych, które są objęte coroczną ewaluacją przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (www.nauka.gov.pl). Artykuły publikowane w tym czasopiśmie, prezentujące m.in. metody pomiarów różnych czynników środowiska pracy, są ogólnie dostępne poprzez serwis internetowy, wraz ze spisem treści i wykazami opublikowanych metod pomiaru (bezpłatnie w postaci elektronicznej). Metody oceny środowiska pracy oraz prace przeglądowe o takiej tematyce, które są opracowywane przez różne zespoły naukowe, m.in. w ramach zadań

w zakresie służb państwowych oraz projektów naukowo-badawczych realizowanych w ramach programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” i są upowszechniane dla polskiego odbiorcy poprzez artykuły w tym czasopiśmie. Ponadto, metody publikowane w tym wydawnictwie są również od dawna akceptowane jako referencje metodyczne w zakresach akredytacji laboratoriów badawczych.

Ponadto, obowiązujący przepis posługuje się pojęciem „instytutu naukowo-badawczego”, które na mocy przepisów wprowadzających ustawy reformujące system nauki stały się instytutami badawczymi (obecnie zastosowanie ma ustawa z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych). W świetle przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy należy w miejsce „instytutów naukowo-badawczych” wskazać „instytuty badawcze oraz instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk”.

Doprecyzowania wymaga także pojęcie „kompetentnych laboratoriów”, dla których proponuje się przyjęcie kryterium, zgodnie z którym podmiotami biorącymi udział w opracowaniu metod rekomendowanych powinny być co najmniej dwa współpracujące ze sobą laboratoria, które łącznie mają udokumentowany dorobek naukowy w zakresie pomiarów i oceny pola-EM w przestrzeni pracy oraz doświadczenie praktyczne w tym zakresie. Dla zapewnienia odpowiedniej jakości metod rekomendowanych zespół opracowujący nową metodę pomiarów pola-EM powinien składać się z podmiotów, które mają nie tylko doświadczenie naukowe w tym zakresie, ale również doświadczenie praktyczne. Metoda pomiaru powinna bowiem zapewniać poprawne technicznie wykonanie oceny pola-EM w przestrzeni pracy, ale powinna także być dostosowana do warunków jakie występują w środowisku pracy, gdzie będzie wykonywany pomiar, takich jak warunki klimatyczne (np. podczas pomiarów w otwartym terenie), specyficzne zagrożenia bezpieczeństwa i zdrowia jakie występują w różnych gałęziach gospodarki (np. zagrożenia porażeniem prądem elektrycznym przy wysokonapięciowych instalacjach energetycznych), specyficzne ograniczenia dostępności do źródeł pola-EM wynikające z warunków eksploatacji urządzeń emitujących pole-EM oddziałujące na pracowników (np. przy urządzeniach zainstalowanych na masztach lub dachach).

Na tle obowiązującego przepisu wątpliwości budzi możliwość opracowania metody spełniającej wymogi w nim określone, tj. wymóg naukowego sprawdzenia i zwalidowania, samodzielnie przez jedno laboratorium. W tym kontekście należy podkreślić, że specyfiką pomiarów pola-EM w przestrzeni pracy jest stosowanie metod pośrednich, stosunkowo duża niepewność indywidualnego pomiaru, niedostępność certyfikowanych materiałów odniesienia (stosowanych w wielu obszarach badań dla potwierdzenia kompetencji w zakresie różnego typu badań), konieczność zróżnicowania metod pomiarów do specyfiki pola-EM przy różnego typu źródłach i specyfiki narażenia pracujących podczas zróżnicowanego użytkowania źródeł pola-EM. W związku z tym jedynymi dostępnymi metodami walidacji projektowanych metod pomiaru pola-EM w przestrzeni pracy (do wykorzystania przez akredytowane laboratoria badawcze), jest ich doświadczalne sprawdzanie poprzez porównanie wyników uzyskanych przez różne laboratoria. W tym procesie wykorzystuje się zróżnicowaną aparaturę pomiarową, a także uzupełniające dane eksperymentalne uzyskane bardziej specjalistycznymi metodami (niż stosowane przez akredytowane laboratoria

badawcze) oraz dane uzyskane metodami symulacji komputerowych wybranych scenariuszy narażenia. Ponadto pomiary pola-EM na potrzeby bhp wymagają specyficznych metod, różnych od stosowanych do oceny narażenia ludności lub stosowanych do celów technicznych. Spełnienie wymogu doświadczalnego zwalidowania metody nie jest więc możliwe bez współpracy z innym kompetentnym podmiotem lub podmiotami zajmującymi się wykonywaniem pomiarów pól-EM w środowisku pracy i oceną ekspozycji lub narażenia pracujących. Z tego względu proponuje się jednoznaczne wskazanie, że powinny to być co najmniej dwa podmioty spośród wskazanych w projektowanym przepisie. Przy niepewności wyników pomiarów, jakie realnie występują podczas pomiarów pola-EM w środowisku pracy, zapewnieniu dobrej jakości procesu doświadczalnej walidacji projektów metod z wykorzystaniem metod statystycznych zalecanych przez odpowiednie w tym zakresie normy międzynarodowe (PN-EN ISO/IEC 17043:2011 Ocena zgodności - ogólne wymagania dotyczące badania biegłości. PKN 2011 i ISO 13528: 2015 Statistical methods for use in proficiency testing by interlaboratory comparison. ISO 2015) sprzyja udział jak największej liczby kompetentnych podmiotów.

Biorąc pod uwagę, że projektowane rozporządzenie stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego, nie ma możliwości podjęcia alternatywnych środków umożliwiających osiągnięcie celu zamierzonego przez projektodawcę.

Zakończenie okresu przejściowego uregulowanego w § 15 przewidziano na 31 grudnia 2016 r., tak więc przewiduje się wejście w życie projektowanego rozporządzenia z datą 1 stycznia 2017 r.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

Projekt rozporządzenia został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2016 r. poz. 1006) oraz na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. poz. 1414, z późn. zm.).